

Tabel 2. Aantal waargenomen Noordse Pijlstormvogels in de jaren 1961 t.m. 1969.

Table 2. Number of Manx Shearwaters which have been observed in the years 1961 up to and including 1969.

Jaar Year	1961			1962			1963			1964	1965	1966		1967	1968	1969		
Maand v/h jaar Month of the year	9	6	9	10	1	9	10	9	1	9	10	9	9	9	8	9	10	
Aantal Number	3	1	1	1	1	8	4	1	1	1	1	12	3	1	10	1		

SUMMARY

In the autumn of 1970 the number of records of Manx Shearwater *Puffinus puffinus* has been extremely abundant as compared with the observations in the years 1961 till 1970.

Adres: Harderwijkstraat 136, Den Haag 2029.

DE GEVOLGEN VAN DE OLIERAMP IN DE BIESBOS VOOR IN DE WINTER 1970-1971 IN HET HOLLANDSDIEP-HARINGVLIET PLEISTERENDE GANZEN

Consequences of oil disaster in Biesbos for haunting geese during the winter of 1970-1971 in the Hollands Diep-Haringvliet area

G. L. OUWENEEL

De stookolie, die op 27-12-1970 door het defect raken van één van de opslagtanks van de P.N.E.M.-centrale in de gemeente Made in de Amer terecht kwam, verscheen na het invallen van de dooi in het Hollands Diep. Omstreeks 12-1-1971 werd de eerste olie langs de noordoever van het Hollands Diep waargenomen en aan het eind van de derde week van januari hadden zich grote hoeveelheden olie alom langs de oevers van het Hollands Diep afgezet; ook de beide in de rivier gelegen ganzenslaapplaatsen, de Sasseplaat onder Moerdijk en de Hoge zandse Gorzen en Oosterse Slobbegorzen bij Numansdorp geraakten onder de stookolie. De westgrens, die de olie bereikte, viel ongeveer samen met de Haringvlietbrug. Op het Haringvliet werd slechts plaatselijk een dunne oliefilm waargenomen en er bereikten mij geen berichten over aangespoelde olie langs de oevers van deze rivier. De noordelijke Ventjagersplaten, de belangrijkste ganzenslaapplaats van het gebied, bleven dus vrij van olie. Het aantal ganzen dat eind december 1970, begin januari 1971 rond het Hollands Diep-Haringvliet verblijf hield, was groot. Het hoge percentage eerstejaars vogels in de concentraties van de Kolgans *Anser Albifrons* en in iets geringer aantal in dat van de Brandgans *Branta leucopsis* wijst op een gunstig broedseizoen in 1970. Voorts had de koudeperiode die op 23-12-1970 inzette, grote vluchten ganzen noordelijker gelegen pleisterplaatsen doen verlaten. In dezelfde week waarin de olie het Hollands

Diep bereikte, vond terugtrek van ganzen naar het noorden plaats. Stellig heeft deze omstandigheid veel ganzen voor besmeuring behoed, maar niettemin was de schade ernstig. In de tweede helft van januari en begin februari werden zoveel mogelijk de belangrijkste pleisterplaatsen langs het Hollands Diep-Haringvliet bezocht, teneinde een indruk te krijgen van de aantallen ganzen die met de olie in aanraking waren gekomen. De ervaringen staan vermeld in bijgaande Tabel 1. Het is niet gemakkelijk uit dit cijfermateriaal het totale aantal door de P.N.E.M.-olie besmeurde ganzen vast te stellen. Enerzijds staan in Tabel 1 niet vermeld de besmeuringspercentages van de ganzen, die in en rond de Biesbos verbleven, en anderzijds is de beweeglijkheid van de ganzenconcentraties in het Hollands Diep-Haringvlietgebied van dien aard dat bij een waarnemingsreeks over een periode van ca. drie weken dubbeltellingen niet zijn te vermijden. Daarbij komt nog dat reeds omstreeks half januari stookolieganzen het bevuilde gebied hebben verlaten, getuige de waarnemingen van olievogels in het IJsselmeergebied (med. Philippona) en in de Zeeuwse overwinteringsgebieden (med. Lebret) aan het eind van de derde week van januari. Ik schat dat in totaal 2000—2500 ganzen in het Hollands Diep met de olie in aanraking kwamen.

De derde januari-decade bracht een periode met harde zuidwestenwind en verhoogde waterstanden op het Hollands Diep. Voor wat de langs de noordoever gelegen Hogezaanse Gorzen en Oosterse Slobbegorzen betreft werd hierdoor de olie hoog op de gorzen geworpen en geraakte de slikstrook vrijwel schoon, waardoor verdere besmeuringen althans op deze overnachtingsplaats niet langer plaatsvond. Opmerkelijk is dat reeds spoedig het percentage olievogels in de ganzenconcentraties afnam. De voor de hand liggende verklaring, dat dit werd veroorzaakt door een snelle sterfte van de olievogels, is waarschijnlijk slechts ten dele juist. Weliswaar werden langs de oevers van het Hollands Diep-Haringvliet dode olieganzen gevonden, maar zover mij bekend staat het aantal in geen verhouding tot het kwantum dat met de olie in aanraking kwam. Een intensieve speurtocht langs de buitengronden van Cromstrijen, uitgevoerd op 20-2-1971, leverde slechts 2 Kolganzen en 3 Grauwe Ganzen *Anser anser* op, waarbij het van 1 Grauwe Gans twijfelachtig was of deze door olieschade was omgekomen. Het is natuurlijk mogelijk dat stervende ganzen zich hebben verborgen, maar het lijkt in ieder geval aanemelijk dat althans een deel van de olievogels met de voorjaarsstrek het Hollands Diep-Haringvlietgebied hebben verlaten. Tot in april konden in de concentraties Grauwe Ganzen en Brandganzen olievogels worden waargenomen, die ogenschijnlijk redelijk met de vluchten meekwamen. Het is echter mogelijk dat deze vogels in een later stadium alsnog zijn omgekomen. Van een twintigtal ernstig door olie besmeurde Kolganzen en Grauwe Ganzen, die op Cromstrijen achterbleven na de voorjaarsstrek, kwamen in de loop van april en mei, op 2 Kolganzen na, successievelijk alle vogels om. Verhoudingsgewijs werd in het Hollands Diep de Grauwe Gans het ernstigst getroffen. De omstandigheid dat deze soort zich nooit ver van de slaapplekken, waarheen

Tabel 1. Waarnemingen van door stookolie besmeurde ganzen in het Hollands Diep-Haringvlietgebied in januari en februari 1971.

Table 1. Observations on geese soiled with oil in the area of Hollands Diep-Haringvliet in January-February 1971.

Datum Date	Terrein Area	Soort en aantal Species and number	Aantal exempl. door olie besmeurd Number soiled with oil
17-1-1971	Oude Land van Strijen-Hoekse Waard	3500 Kolganzen en enkele tientallen Brand- en Rietganzen	{ 25% met oliesporen en 20% geheel besmeurd
19-1-1971	De Beeningen-Putten	1400 Grauwe Ganzen	10% besmeurd (med. v. d. Weyden)
23-1-1971	Hellegatsplein	60 Grauwe Ganzen	9 met olie
	Noordelijke Ventjagersplaten	28 Grauwe Ganzen	4 met olie
		9 Kolganzen	1 met olie
		300 „grauwe” ganzen	?
	St. Antoniegorzen- Willemstad	2500 Brandganzen	ca. 100 met olie
		20 Grauwe Ganzen	geen
	Westplaat-Overflakkee	100 Brandganzen	geen
		40 Grauwe Ganzen	geen
	Scheelhoek-Goerree	5050 Brandganzen	ca. 60 met olie
	Molenpolder-Numansdorp	125 Rietganzen en Grauwe Ganzen	alle door olie besmeurd
	Oude Land van Strijen-Hoekse Waard	400 Kolganzen	75% met olie
24-1-1971	Ambachtsheerlijkheid	100 Kolganzen	{ 50% geheel besmeurd en 25% lichter besmeurd
	Cromstrijen-Numansdorp	250 Grauwe Ganzen } 50 Rietganzen }	
30-1-1971	Oude Land van Strijen-Hoekse Waard	200 Kolganzen	40% besmeurd, waarvan 10% zwaar
	Munnikenland-Hoekse Waard	125 Rietganzen } 75 Kolganzen }	25% besmeurd
	Ambachtsheerlijkheid	40 (?) Grauwe Ganzen (op buitendijken)	75% besmeurd
	Cromstrijen-Numansdorp	640 Kolganzen	{ 10% besmeurd
		200 Rietganzen	
		50 Grauwe Ganzen (gemengde vlucht op akker)	
31-1-1971	Korendijkse slikken-Goudswaard	1350 Grauwe Ganzen	ca. 50 met olie
		40 Kolganzen en Rietganzen	ca. 20 met olie
6-2-1971	Tiengemeten	1200 Brandganzen	ca. 20 met olie
		16 Grauwe Ganzen	3 met olie
	Oude Land van Strijen-Hoekse Waard	600 Brandganzen	geen
		900 Kolganzen	ca. 50 met olie
	St. Antonypolder-Maasdam	100 Rietganzen	10 met olie

hij ook bij verstoring overdag uitwijkt, verwijdert, gaf de Grauwe Gans in vergelijking met de andere soorten de meeste kans met de olie in aanraking te komen. De op Cromstrijen overwinterende Grauwe Ganzen werden voor ca. 75% aangetast en ook van de bij Moerdijk pleisterende Grauwe Ganzen werd een aanzienlijk deel getroffen. In absoluut aantal waren het meest Kolganzen die met de olie besmeurd raakten; het aantal door olie besmeurde Brandganzen zal de 200 niet bereiken en dezelfde schatting maakte ik voor de Rietganzen *Anser fabalis*.

SUMMARY

As a consequence of a breakdown of a tank on the 27th of December 1970 about 9000 ton fuel oil flew into the river Amer in the Netherlands. The river Amer communicates with the Biesbos, an important wildfowl-haunt, and the river Hollands Diep-Haringvliet, a former estuary which was closed from the North Sea on the 2nd of November 1970. In the Biesbos as well as in the Hollands Diep a lot of geese got into contact with the oil. The oil did not reach the Haringvliet. The annexed table gives the number of geese, soiled with oil, which were counted among the geese-concentrations along the Hollands Diep-Haringvliet in January and early February 1971. It is supposed that in this haunt about 2000-2500 geese were soiled with oil. Another number of geese, possible more, were soiled in the Biesbos-haunt. Some tens were found dead; probably a lot of the soiled geese migrated in spring. About 200 Barnacle Geese and Bean Geese each got into contact with the oil. Most of the soiled geese were Whitefronts. Of the Grey-lags wintering in the Hollands Diep about 50-75% were soiled. In the Haringvliet about 1500-2000 Grey-lags stayed the winter 1970-1971. Among them about 10% showed oil.

Adres: Kilstraat 22, Maasdam.